

Deutsch-Ungarische
Industrie- und Handelskammer
Német-Magyar
Ipari és Kereskedelmi Kamara

Konjunktúrajelentés

Magyarország 2008

© Copyright 2008
Német-Magyar Ipari és Kereskedelmi Kamara

H-1024 Budapest, Lövőház utca 30.

Projektvezető: Dirk Wölfer

Telefon: (36) 1 345 7600

Fax: (36) 1 315 0744

E-mail: info@ahkungarn.hu

www.duihk.hu

Konjunktúrajelentés 2008

**A Német-Magyar Ipari és Kereskedelmi Kamara
befektetői felmérésének eredményei**

14. évfolyam

A DUIHK 2008. évi konjunktúrajelentése
a Magyar Külkereskedelmi Bank - MKB Bank Nyrt.
szíves támogatásával készült.

Tartalom

I A DUIHK konjunktúra-felméréséről

II A magyar- német gazdasági kapcsolatok

III A felmérés eredményei

1. Áttekintés

2. Gazdasági helyzet és várakozások

3. Befektetői környezet

- *Munkaerőpiac, munkaerőköltségek*
- *Gazdaságpolitikai környezet*
- *Magyarország vonzereje nemzetközi összehasonlításban*
- *Az euró bevezetése*
- *Színváltás: Ismét Magyarország?*
- *Elvárások a gazdaságpolitikával szemben*

IV Melléklet

Módszertani tudnivalók

Részletes eredmények

I. A DUIHK konjunktúra-felméréséről

A DUIHK Német-Magyar Ipari és Kereskedelmi Kamara 1995 évente készít felmérést a tag-vállalatai körében a magyarországi üzleti tevékenységük feltételeiről és eredményeiről. A felmérést a DUIHK kezdeményezésére 2006-tól egyidejűleg és azonos tartalommal 11 más közép-kelet-európai (KKE) országban is elvégzik.

Az idei felmérés alapján 14. alkalommal elkészített „Konjunktúra-jelentés” hangulatképet ad a magyarországi német és más külföldi vállalatok helyzetéről, tapasztalatairól és várakozásairól, valamint a befektetési feltételek alakulásáról.

A felmérésben idén 179 magyarországi vállalat vett részt, ezek túlnyomó többsége német érdekeltségű vállalat, de többek között brit és néhány más európai uniós országbeli vállalat is válaszolt.

Mivel a vizsgált vállalatok a gazdaságban betöltött helyük és szerepük szerint messzemenően megegyeznek a vizsgálat tárgyát képező külföldi befektetők egészével, az eredmények nagymértékben reprezentatívnak tekinthetők.

Ez a DUIHK számára lehetővé teszi, hogy a gazdaságpolitikai párbeszédben olyan álláspontokat képviseljen, amelyek a vállalatok versenyképességét szolgálják, és így hozzájárulnak a növekedéshez és a jóléthez.

A 2008-as évi Konjunktúra-jelentés ismét a Magyar Külkereskedelmi Bank (MKB) Nyrt. szíves támogatásával készült, amelynek valamennyi résztvevő nevében köszönetet mondunk a szerepvállalásért.

II. Magyar-német gazdasági kapcsolatok

A német-magyar gazdasági kapcsolatok volumene, egyben pedig minősége is olyan szintet ért el 1990 óta, amely figyelemre méltó mindkét ország szemszögéből: a külkereskedelmi forgalom 1990 óta közel hatszorosára emelkedett, és több ezernyi német vállalat járul hozzá Magyarországon a jóléthez és a foglalkoztatáshoz. Ez a fejlődési tendencia folytatódott 2007-ben is.

Dinamikus külkereskedelem

A Központi Statisztikai Hivatal adatai szerint a Németországba irányuló magyar kivitel a múlt évben közel 12 százalékkal, a Németországból érkező magyar behozatal pedig 10 százalékkal bővült. Így az árucseré közel 38 milliárd euróra emelkedett, ami a teljes magyar külkereskedelem megközelítőleg 30 százaléka vagy szinte a többi 14 „rég” uniós tagállammal összesen folytatott magyar kereskedelemnek felel meg.

Mindazonáltal a Magyarországgal folytatott kereskedelem német szemszögéből sem elhanyagolható tényező, ugyanis ez a viszonylag kis ország a német megrendelésre szállító országok rangsorában 2007-ben rögtön két helyezéssel a 15. helyre küzdött fel magát, és ugyanezt a helyet foglalja el a német áruk felvevő piaci között is. Ennek köszönhetően a Duna-menti ország a német külkereskedelem szempontjából hozzávetőlegesen azonos fontossággal bír, mint Svédország, vagy a világ második legnagyobb gazdasági hatalma, Japán. Magyarország részesedése a német külkereskelemből 2007-ben 2 százalék fölé emelkedett, ami mintegy háromszorosa a kilencvenes évek elején képviselt aránynak.

A kétoldalú kereskedelem áruszerkezete az együttműködés magas technológiai színvonaláról tanúskodik. A Magyarországról érkező német import 68 százalékát napjainkban a gépek, berendezések és járművek képviselik,

amelyből a járműgyártás önmagában is 29 százalékot képvisel, a villamos és elektronikus gépek és berendezések 28, valamint a hagyományos gépipari termékek 10 százalékot jelentenek. A Magyarországra irányuló német exportban a 26 százalékot képviselő járműgyártás, a 18 százalékos elektrotechnikai és elektronikai termékek, illetve berendezés-gyártás, valamint a 14 százalékot adó hagyományos gépgyártás mellett 12 százalékban a vegyipari termékek is nagy szerepet töltenek be.

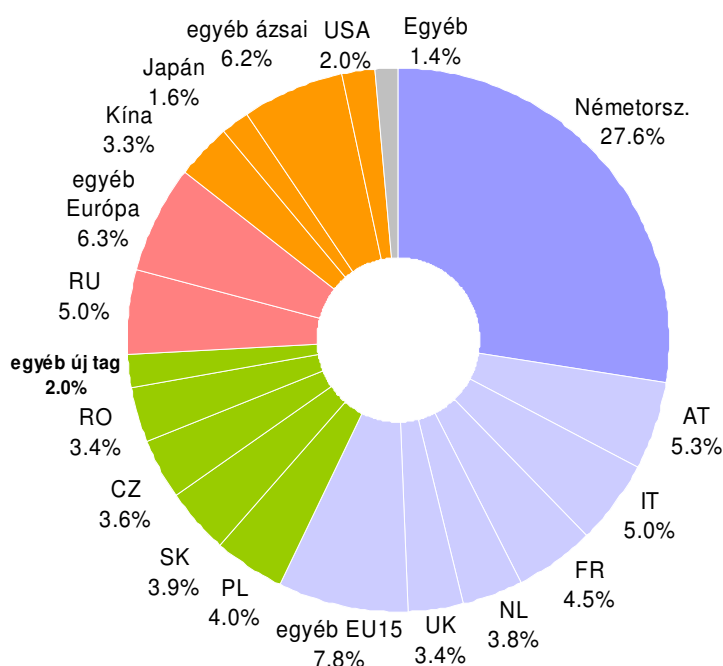
Német tőkebefektetések 2007-ben

Azt, hogy a német beruházók nem első sorban rövid távra szóló mozgatórugókra hallgatnak, az is bizonyítja, hogy a viszontagságossá vált gazdasági környezet ellenére az elmúlt 2-3 évben is aktívan ruháztak be Magyarországon. Egyedül 2007-ben közel 600 millió euró új részesedési tőkét hoztak a német beruházók Magyarországra, amely a 2006-os évi (1,2 milliárd eurós) rekord után a második legnagyobb éves összeg 2001 óta.

Az elmúlt két évtizedben nincs még egy olyan ország, amely annyit fektetett volna be Magyarországon, mint Németország. Napjainkban a közvetlen külföldi tőkebefektetések közel 30 százaléka Németországból érkezett Magyarországra, ami összesen több mint 15 milliárd eurót jelent. Ez több, mint az Ausztriából, az Egyesült Királyságból, az USA-ból és Franciaországból érkezett beruházások összesen.

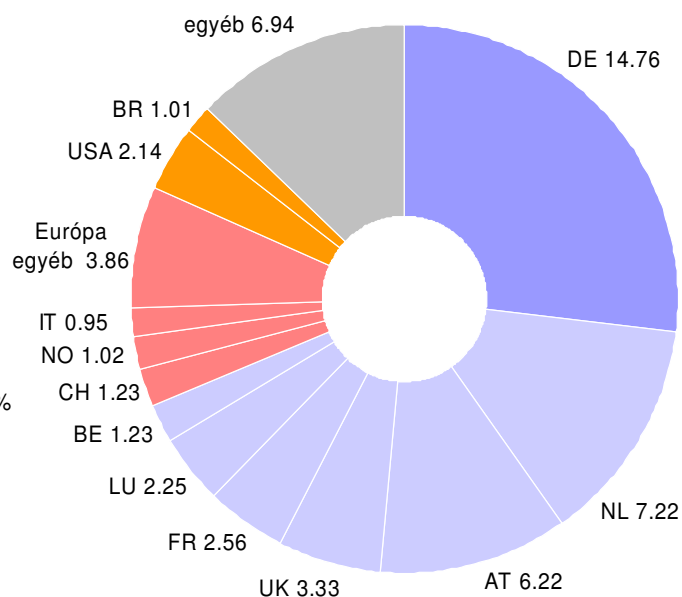
Napjainkban 4.000-re becsülhető a német érdekeltséggel működő, aktív vállalkozások száma Magyarországon, amelyek termelési és szolgáltató tevékenysége közvetlenül és közvetve megközelítőleg 300.000 munkahelyet biztosít az országban, miközben a német anyavállalat versenyképességet is növeli a nemzetközi porondon. A magyarországi üzemegységek mindemellett már messze nem csupán a német konszernnek kihelyezett termelőegységei, hanem fontos elemeivé váltak a vertikális gyártási folyamatoknak, és hatalmas jelentőséget vívtak ki maguknak a vállalat általános eredményessége tekintetében.

**A magyar külkereskedelem szerkezet orszá-
gok szerint (2007)**

forrás: KSH

**Külföldiek magyarországi tőkebefektetései
származási ország szerint
(milliárd euró, 2006.12.31.)**

forrás: MNB

III. A felmérés eredményei

Megjegyzés:

A bekezdés elején ➔ nyíllal jelölt számok a hivatkozott kérdés(ek) sorszámát mutatják.

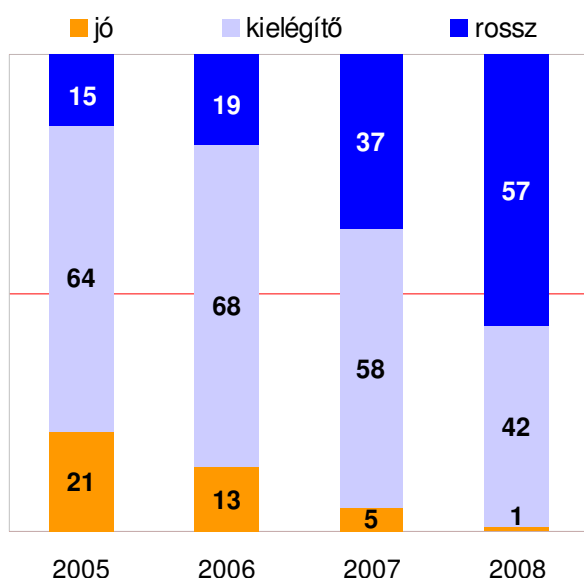
1. Áttekintés

Az idei konjunktúra-felmérésben részt vett vállalatok válaszaiból legfőképpen az alábbi tendenciák tükröződnek:

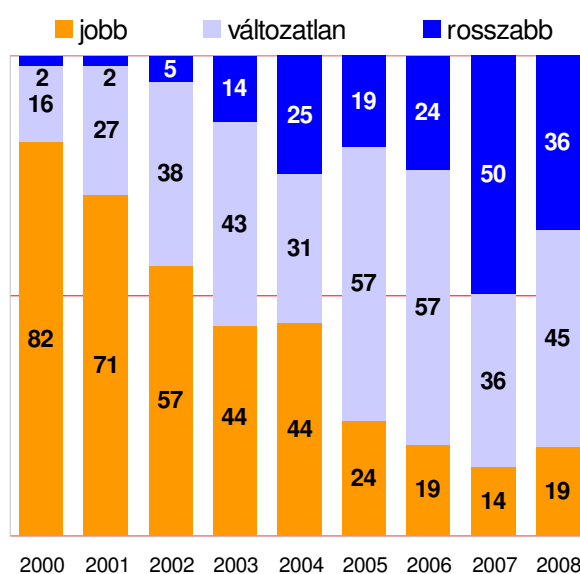
- ❖ A vállalatok a megelőző éveknél jóval borúlátóbban ítélik meg a rövid távú konjunktúráis kilátásait Magyarországon.
- ❖ A vállalatok saját üzleti eredményeiket kielégítőnek, bár a tavalyihoz képest kevésbé kedvezőnek ítélik meg.
- ❖ A nehéz feltételek ellenére a vállalatok jelentős többsége ma is Magyarországot választaná beruházási helyszínének.
- ❖ A vállalatok nem tapasztalják a befektetési környezet javulását, számos kérdést a tavalyinál kedvezőtlenebbül ítélnék meg.
- ❖ A legnagyobb gazdaságpolitikai tennivalót a vállalatok az adórendszer, a feketemunka és a korrupció, a gazdaságpolitikai kiszámíthatóság, a közigazgatás és a politikai stabilitás terén látják.
- ❖ Az alternatív beruházási célországokkal összehasonlítva Magyarország veszített vonzerejéből, és már csak a középmezőnyben szerepel.

A következőkben részletesen ismertetjük az eredményeket.

1. Hogyan ítéli meg Magyarország jelenlegi gazdasági helyzetét?

2. Hogyan értékeli a magyar gazdaság idei kilátásait az előző évhez képest?

2. Gazdasági helyzet és várakozások

A konjunkturális helyzet, kilátások

➔ 1, 2, 3

A válaszadók 57 százaléka vélte úgy, hogy az ország gazdasági helyzete rossz, és csupán 1 százalék értékelte azt jónak. A pozitív és a negatív válaszok egyenlege ezzel a 2007-es -31 százalékponttól -56-ra tolódott el a negatív válaszok felé. A folyó évben ugyan a válaszadók még mindig bő harmada számít további romlásra, azonban a tavalyinál ismét valamivel több vállalat hisz abban, hogy ismét javul a helyzet.

Ez a helyzetértékelés legfőképpen a múlt évi gyenge, mindössze 1,3 százalékos magyar gazdasági növekedést tükrözi, ami a legalacsonyabb érték az elmúlt 10 évben.

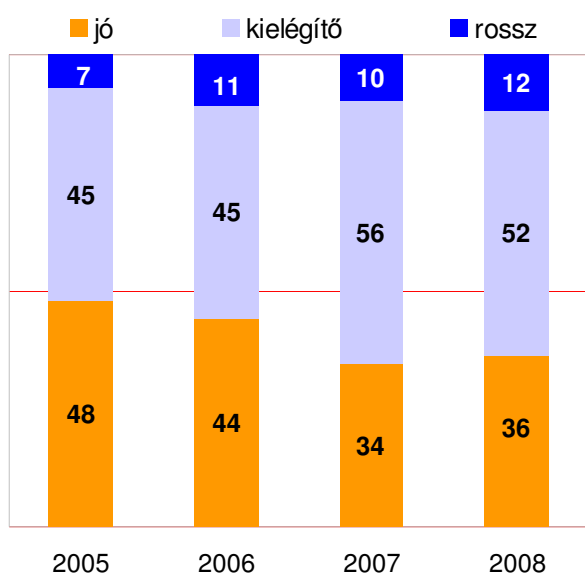
Üzletmenet, árbevétel, kivitel

➔ 4, 5, 6, 7, 16, 17

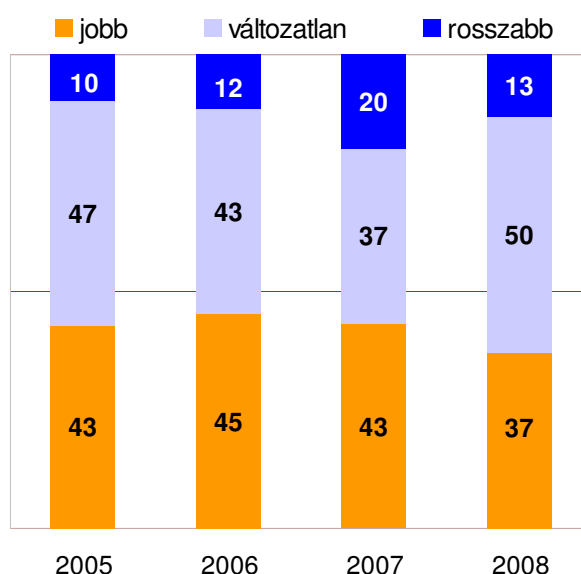
A saját vállalatát számos válaszadó – az elmúlt évekhez hasonlóan – a gazdaság egészénél jobb helyzetben lévőnek látja. Mind a jelenlegi üzleti helyzetet, mind pedig az idei év kilátásait illetően alig tapasztalható változás a kedvező és kedvezőtlen válaszok egyenlegében az előző évhez képest.

Ugyanez igaz az árbevétel alakulására is: a válaszadók 70 százaléka – a tavalyinál tehát nagyobb része – számolt be az elmúlt 2007-es évben emelkedett árbevételről, és 2008-ra is több mint 60 százalékban számítanak további növekedésre. Főként a termelő vállalatok fűznek jelentős reményeket a külföldi kereslethez: 57 százaléuk számít magasabb exportbevételre, és csupán csak 4 százalékuk számít a kivitel csökkenésére.

4. Hogyan ítéli meg vállalatának jelenlegi gazdasági helyzetét?

5. Hogyan alakul vállalata gazdasági helyzete az idén az előző évhez képest?

Beruházások és foglalkoztatás

➔ 8, 9, 10

Az árbevételekre vonatkozó derűlátás magyarázza azt is, hogy miért maradt gyakorlatilag változatlan a tervezett foglalkoztatási létszám a megelőző felméréshez viszonyítva: 2008-ban ismét a vállalatok mintegy 40 százaléka tervezi a foglalkoztatottak létszámának növelését, és csupán 13 százalékuk tervez létszám-leépítést.

Ennek ellenére a vállalatok tartózkodnak a további beruházásoktól. A folyó évben minden negyedik vállalat a 2007-esnél alacsonyabb beruházásokat tervez, és ennél alig magasabb a száma azoknak, akik az egy évvel korábbinál többet kívánnak beruházni.

Az előző évekhez hasonlóan ezek a számok is bizonyítják, hogy a német vállalatok nem reagálnak gépiesen az átmeneti konjunkturális ingadozásokra, hanem a beruházási és foglalkoztatási terveiket sokkal inkább a hosszú távú, stratégiai tervekhez igazítják. Ezt igazolja a beruházások magas aránya a német vállalatok körében: a Magyar Nemzeti Bank adatai szerint 1999 és 2005 között a külföldi befektetők által Magyarországon

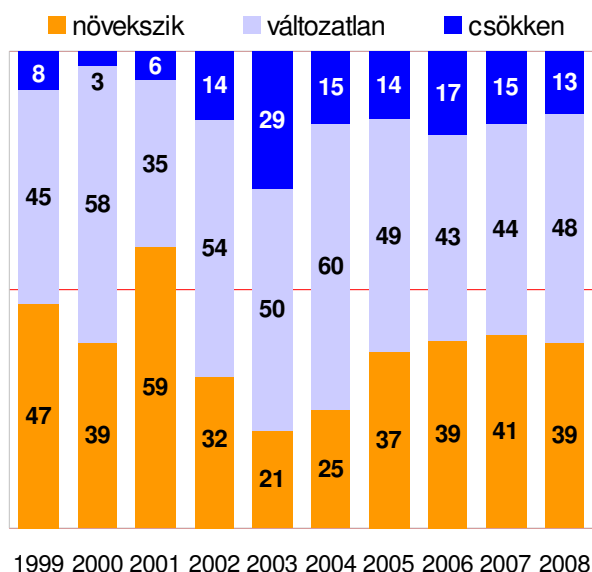
viSSzafoRgatott nyereség felét a német vállalatok adták. Ez a részarány messze meghaladja Németország (mintegy 30 százalékos) részesedését a közvetlen külföldi befektetésekből.

Költségek

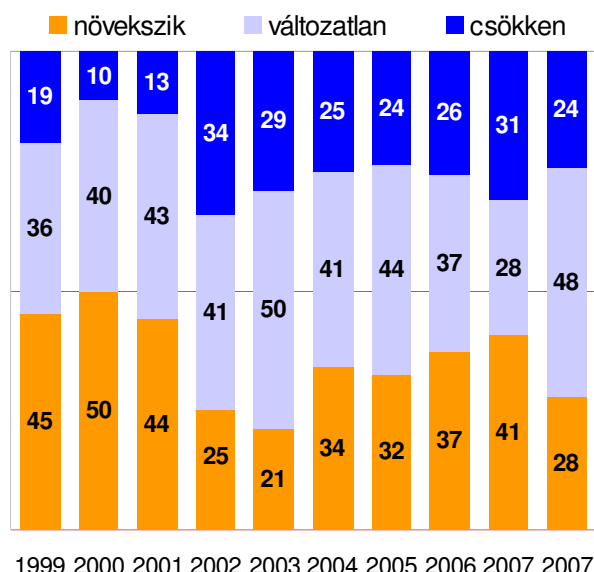
➔ 11, 12, 13

A vállalatok működését mindenek előtt az emelkedő költségek nehezítik meg. A múlt évben ez a vállalatok 84 százalékát érintette, és 2008-ban is csak lassan enyhül a nyomás: 77 százalékuk számít ismét arra, hogy tovább emelkedik az összköltsége. A további költségnövekedés félelméhez többek között az energia- és nyersanyagárak közel-múltban tapasztalt változása járulhatott hozzá, de egyre nő a bérköltségre nehezedő nyomás is. Négy vállalat közül három feltételezi azt, hogy a bérköltség a többi költségnemnél gyorsabban emelkedik, és csupán 5 százalékuk számít a bérköltségek átlagtól elmaradó emelkedésére.

8. Hogyan alakul alkalmazottjainak száma az idén az előző évhez képest?

10. Hogyan alakulnak beruházási kiadásai az idén az előző évhez képest?

Üzleti eredmény

→ 14, 15

A nehéznek tekinthető piaci feltételek a vállalatok eredményeiben is tükröződnek. Ugyan a válaszadók még mindig 42 százaléka számolt be a 2007-es évinél magasabb vállalati eredményről, miközben már a vállalatok jóval több, mint harmada panaszkodott az eredmény csökkenésére. A folyó évre tekintve is inkább borúlátóak a vállalatvezetők: ugyan 42 százalékuk számít a nyereség növekedésére, azonban 25 százalékuk tart a visszaeséstől.

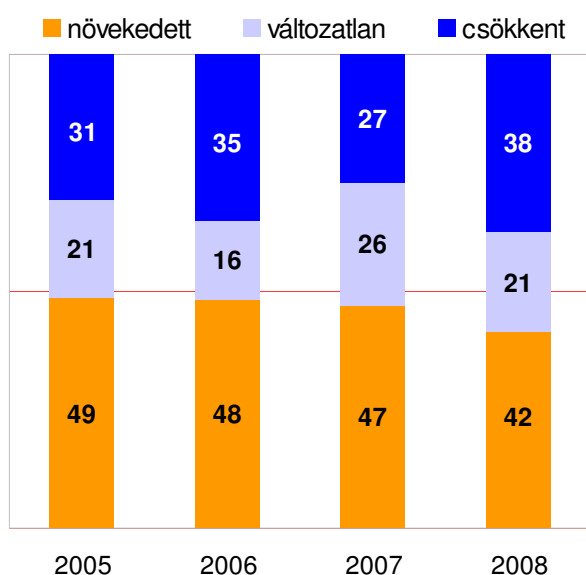
Gazdasági helyzet ágazatok szerint

A fenti eredmények igazolják, hogy a német vállalatok sem képesek teljes mértékben kivonni magukat a nehéz általános gazdasági

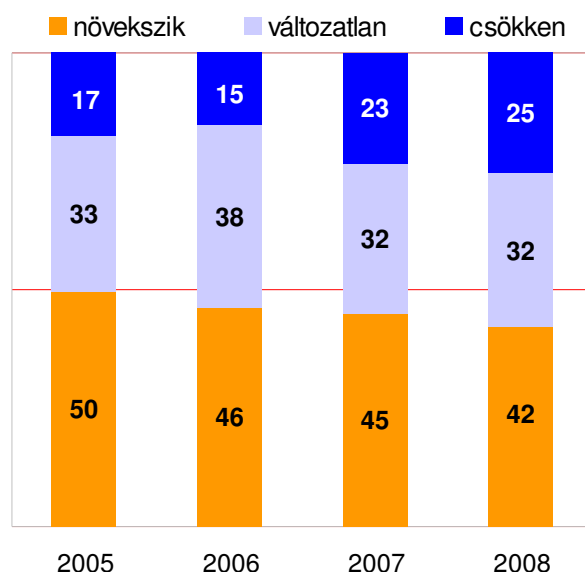
környezet hatása alól. Legfőképpen a kereskedelmi és szolgáltatási, a belpiacra orientált vállalatoknál hagy nyomokat a konjunktúra várt lassulása, miközben az exportra orientált ágazatok, különösen a feldolgozó iparban, változatlanul jó üzletmenettel számolnak. A felmérés eredményeinek gazdasági ágazatok szerinti bontása ezt egyértelműen igazolja: a termelő vállalatok körében az árbevétel, az export és a foglalkoztatás alakulására adott kedvező és a kedvezőtlen válaszok egyenlege jóval kedvezőbb, mint a kereskedelmi vállalatoknál és a szolgáltatóknál.

Ennek ellenére a nemzetgazdaság alakulása és a saját nyereségük tekintetében az átlagosnál borúlátóbbak a termelő vállalatok. Ez feltehetően a költségek alakulásának köszönhető, hiszen a termelők sokkal gyakrabban számoltak be növekvő költségnyomásról mint más ágazatok.

14. Hogyan változott vállalatának adózás előtti eredménye 2007-ben?

15. Hogyan alakul vállalatának adózás előtti eredménye az idén az előző évhez képest?

3. Befektetői környezet

➔ 18

Az országban működő külföldi vállalatok hangulatát tekintve természetesen nem csupán a konjunkturális helyzet bír jelentőséggel, hanem a beruházások általános keretfeltételei is.

A DUIHK ezért 1995 óta nem csupán a német vállalatok befektetési motívumait, hanem a tényleges beruházási feltételekkel való elégedettség mértékét is felméri.

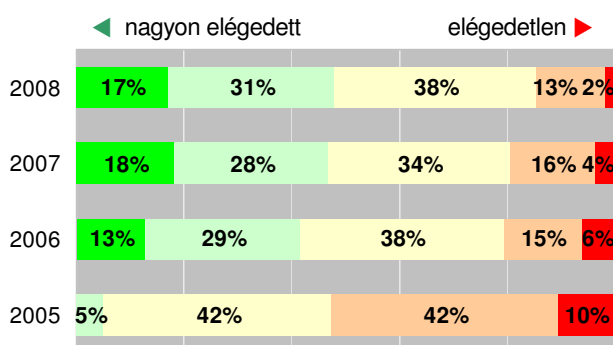
A befektetői környezet egészére nézve az elmúlt években főként két terület kristályosodott ki mint kritikus tényező:

- a gazdaságpolitikai keretfeltételek,
- a munkaerőpiac, tehát az emberi tőke minősége, rendelkezésre állása és költsége.

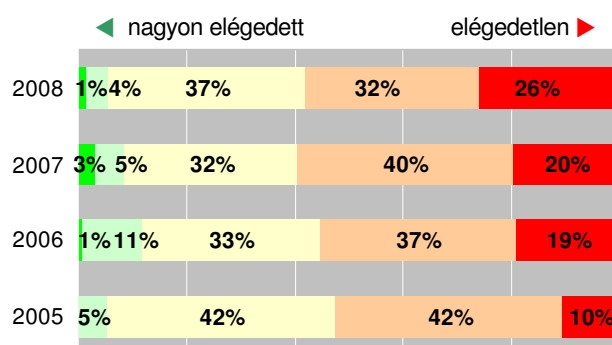
A beruházási döntések szempontjából lényeges tényezők fontossági rangsorában az előző évhez képest csupán csekélyebb mértékű eltolódást tapasztaltunk. A vizsgált 25 tényező közül az idén az első helyen az adóterhek mértéke szerepel (a tavalyi 3. helyezést követően), de a 10 legfontosabb döntési szempont között változatlanul öt vonatkozik a munkára, mint termelési tényezőre.

18.b. Mennyire elégedett Ön a következő befektetési feltételekkel?

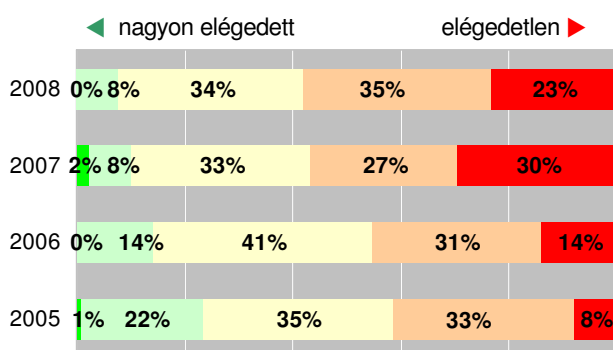
EU-tagság

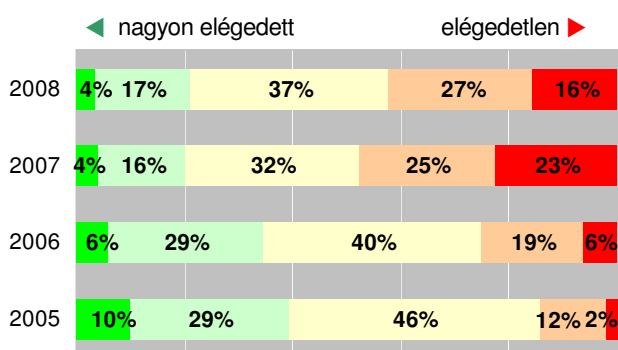
Hatékony közigazgatás

A gazdaságpolitika kiszámíthatósága

Politika stabilitás

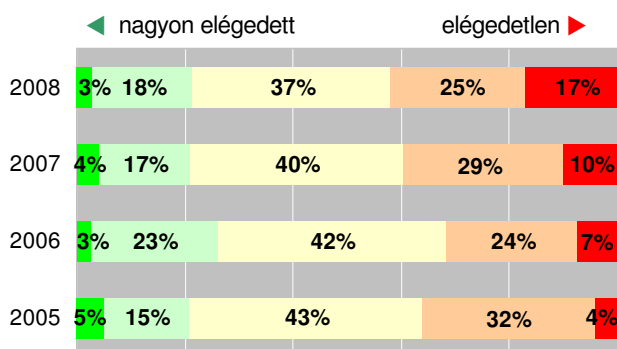
Munkaerőpiac, munkaerőköltségek

Ez megerősíti, hogy a humántőke változatlanul az egyik legmeghatározóbb mérlegelési szempont a beruházási magatartásban. Éppen ennek tükrében örömdetes az, hogy pontosan a munkaerő-piacot érintő tényezőkkel való elégedettség mutatott változatlanul jó vagy részben akár jobb értékeket is a tavalyinál. Ez alól azonban két kivétel is van: a szakemberek rendelkezésre állását változatlanul elégtelennek ítélik meg (a 25 közül a

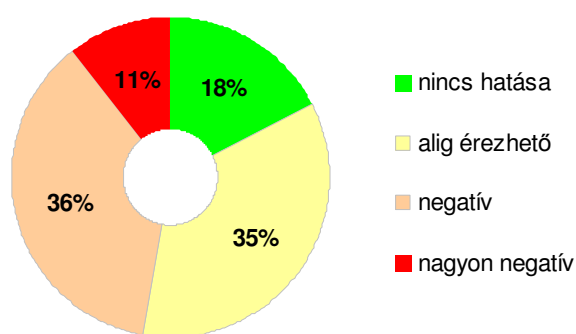
17. helyen végzett), és a munkaköltséggel való elégedettség az elmúlt évek során jelentősen csökkent (a 2006-os 10. helyről 2007-ben a 16. és 2008-ra a 19. helyre csúszott le).

Gondot okoz viszont a cégek számára a szakemberek hiánya. Csaknem minden második vállalat azt állította, hogy a szakemberhiány gazdasági hátrányokat okoz neki, ráadásul ezek közül minden tizedik cég súlyos hátrányokról számolt be.

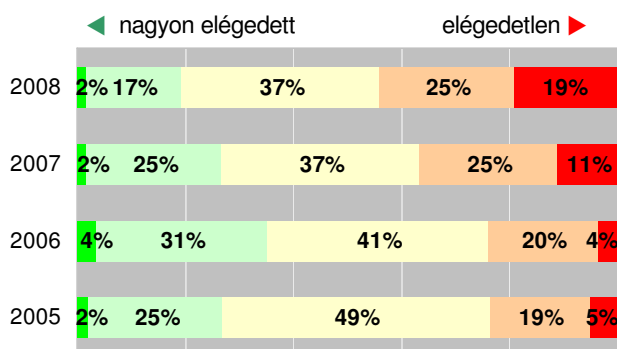
Szakképzett munkaerő kínálata

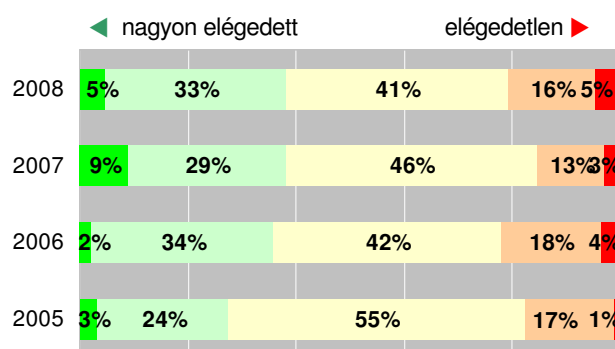
A szakemberhiány hatása a vállalatra

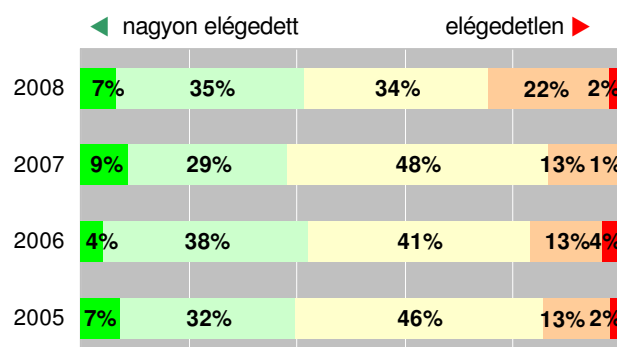
Munkaerőköltségek

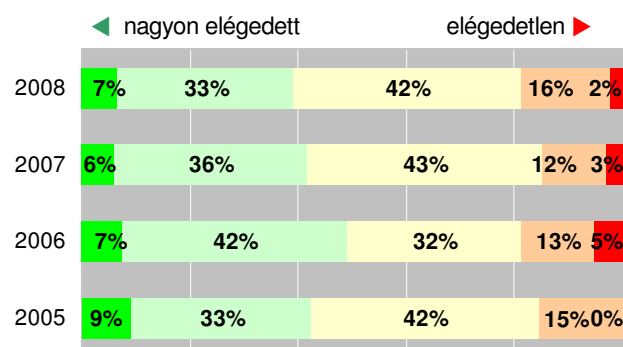
Munkatermelékenység

Dolgozók motiváltsága

Munkavállalók képzettsége

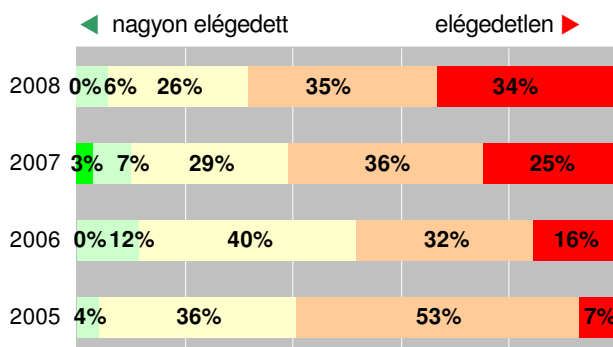
Gazdaságpolitikai környezet

Még a költségeknél is jobban fáj a vállalatoknak azonban az adók kérdésköre, a bürokrácia, a gazdaságpolitikai kiszámíthatóság hiánya, a pályázatok átláthatóságának hiánya, valamint a korrupció. A 25 szereplős elégedettségi skála utolsó helyein immáron több éve az öt kérdéskör osztozik, miközben az elégedetlenség mértéke idén tovább nőtt. Minden második vállalat az öt lehetséges osztályzat közül a legrosszabbat adta az adóterheknek, öt vállalat közül négy volt elégedetlen vagy nagyon elégedetlen.

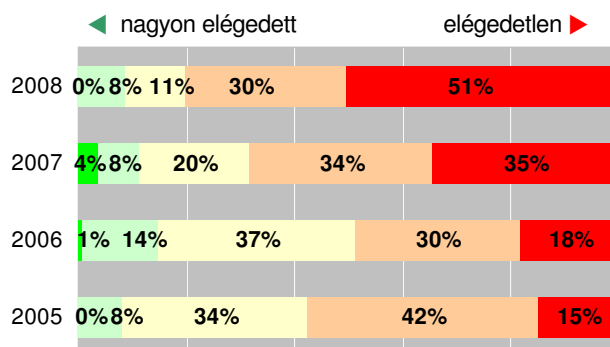
Alig volt jobb ennél az adórendszer és az adóigazgatás megítélése.

Ezt a megváltozott érzékelést lényegében arra vezethetjük vissza, hogy a vállalatoknak és a munkavállalóknak egyaránt a 2007-es év februárjában készült megelőző felmérés óta jelentős többletterheket kellett elszenvedniük. Ezek a terhek ugyan hozzájárultak az államháztartási rendszerek konszolidációjában elért tetemes előrelépéshez, ugyanakkor fájdalmasan érintették a vállalatok üzleti eredményét.

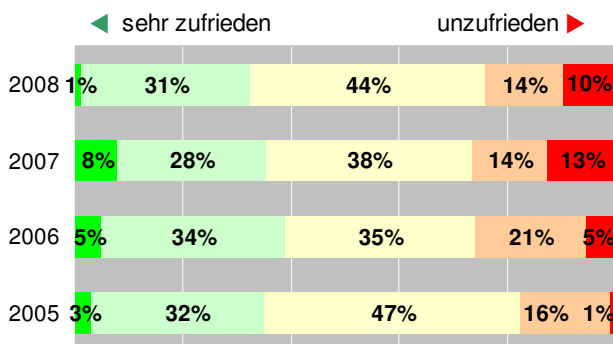
Adórendszer, adóhatóságok

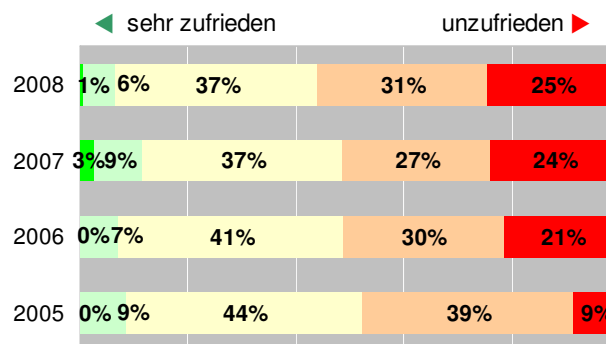
Adóterhelés mértéke

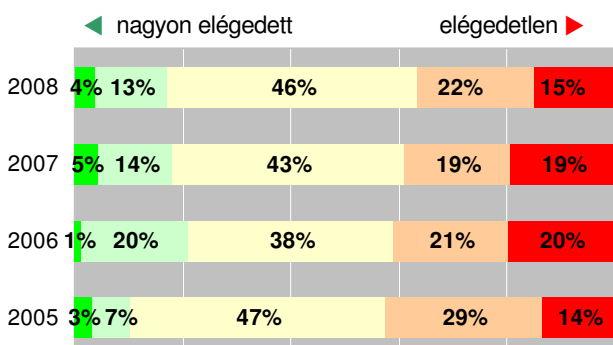
Jogbiztonság

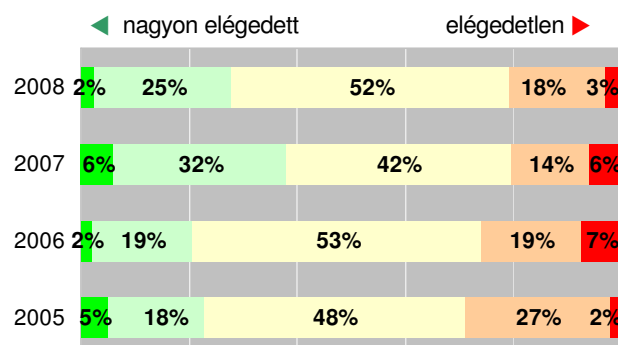
Közbeszerzések átláthatósága

Hozzáférés állami és uniós támogatásokhoz

Infrastruktúra

Ennek ellenére fel kell hívni a figyelmet arra, hogy a magyar vállalati adók nemzetközi összehasonlításban még mindig a legalacsonyabbak közé tartoznak.

A vállalatok nem tapasztaltak javulást a közgazgatás és a gazdaságpolitika kiszámíthatóságának vonatkozásában. A válaszadók jóval több, mint fele nyilatkozott elégedetlenül

vagy nagyon elégedetlenül ebben a kérdésben, miközben a gazdaságpolitikai döntések megbízhatóságába vetett bizalom kiemelkedő jelentőségű a vállalati döntésekre nézve. A bizalom hiánya nem csupán a folyó üzletmenetet nehezíti meg, hanem főként az új beruházásokra való hajlandóságot is gátolja.

Magyarország vonzereje nemzetközi összehasonlításban

➔ 19

Az ideai felmérésben Magyarország befektetési vonzerejét a vizsgált 20 alternatíva – 18 közép-kelet-európai ország, valamint a Németország és Kína – összehasonlításában már csak a 11. helyre utalták a válaszadók, ami jóval rosszabb a tavalyi eredménynél (az akkori negyedik helyezésnél).

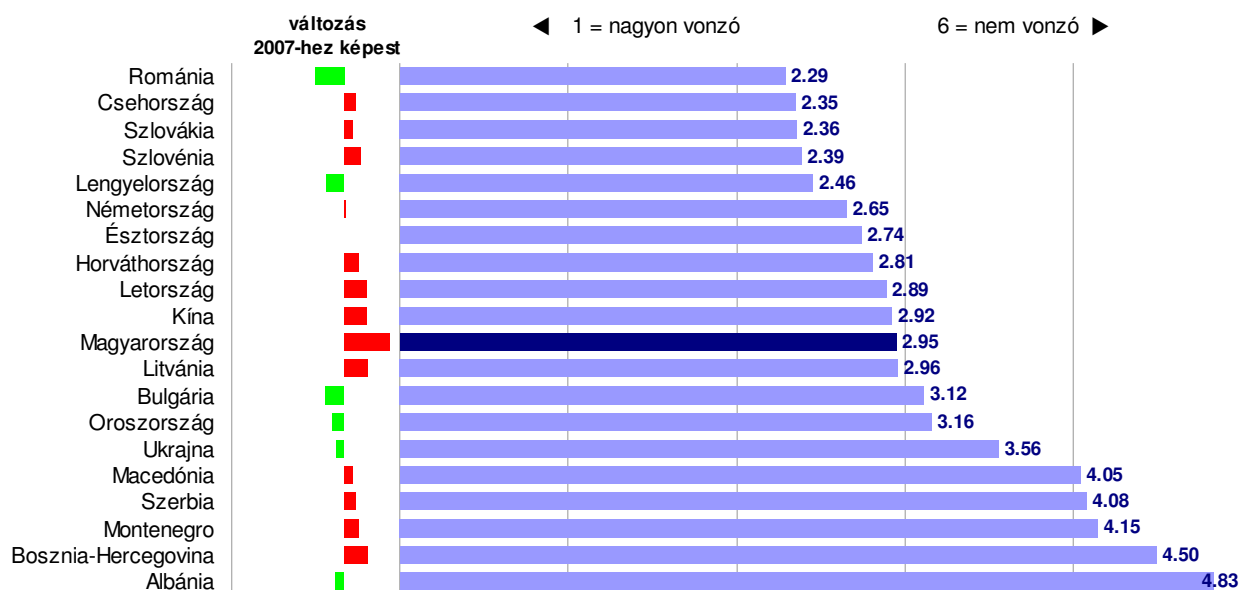
Az első helyről Románia szorította le Csehországot, harmadik pedig Szlovákia lett. Az ideai felmérésben már Németországot is vonzóbb beruházási helyszínnek tekintették, mint Magyarországot. (Románia és Szlovákia egyébként az alternatív befektetési célokra irányuló kérdéskörben is a leggyakrabban megnevezett országok voltak.)

Ezen válaszok értelmezésénél azonban két tényezőt kell figyelembe venni. Egyrészt a már Magyarországon letelepedett cégek véleményét tükrözik – potenciális külföldi befektetők más prioritások szerint hozhatják döntéseiket.

Másrészt a DUIHK a gyakorlatban eddig nem észlelt említésre méltó elvándorlási tendenciákat vagy tervek, sőt, az MNB adatai szerint 2007-ben az újrabefektetett jövedelmek rekordnagyságot értek el Magyarországon.

Mindazonáltal közép és hosszú távon elengedhetetlen a befektetési környezet javítása új beruházások ösztönzése és a meglévő cégek bővítési lehetőségeinek érdekében.

19. Mennyire vonzóak ezek az országok mint befektetési célpont?

Az euró bevezetése

→ 21, 22

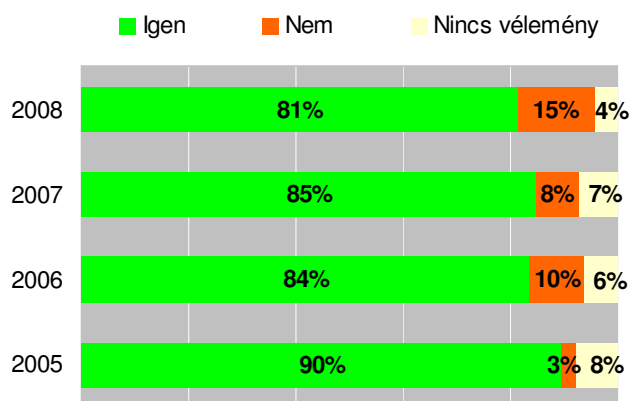
Az euró bevezetésével szemben szkeptikusok aránya idén jóval magasabb volt, mint 2007-ben. A vállalatok közel 15 százaléka nem támogatta Magyarország csatlakozását az euró-övezetbe (a tavalyi 8 százalék után), és csupán 81 százalék szeretné az eurót (a tavalyi 85 százalék után).

A fenti változásokért vélhetően két fő ok felelős: egyrészt az euró bevezetéséhez szükséges, a stabilitást előtérbe helyező jegybanki pénzpoltika rövid távon többletterheket jelent a vállalatoknak például magasabb finanszírozási költségek formájában. Másrészt az átlagosnál magasabb az eurót elutasítók aránya a termelő vállalatok körében. Ez

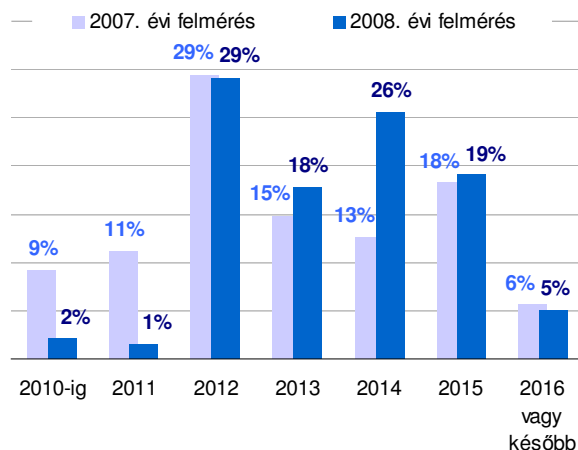
arra utalhat, hogy főként az export-orientált vállalatok remélnék előnyöket a hazai fizetőeszköz megtartásától, mert a forint leértékelődése rövidtávon versenyelőnyökhöz juttathatja őket a nemzetközi versenyben.

Az euró bevezetésének időpontjáról a válaszadók véleménye közt jelentős szórás figyelhető meg: már csupán a vállalatok 33 százaléka számít erre 2012-ig (a tavalyi 50 százalék után), míg 50 százalékuk csak 2014-ben vagy ezt követően számít erre a lépésre.

21. Kívánatos az Euró bevezetése Magyarországon?

22. Mikorra várható az Euró bevezetése Magyarországon?

Színvillás: Ismét Magyarországra?

→ 20

A felmérésben résztvevőket sok éve kérjük arra, hogy a gazdasági környezetről adott átfogó értékítéletüket egyetlen válaszban foglalják össze: Ma is Magyarországot választanák beruházásuk színhelyéül?

A válaszadók nagy többsége (73 százaléka) idén is igenlő választ adott, ami egyben azt is jelenti, hogy a vállalatok közel háromnegyede összességében sikeresnek értékeli magyarországi beruházását.

Ennek ellenére tagadhatatlan, hogy ez az érték jelentősen alacsonyabb, mint még néhány évvel ezelőtt volt: 2003-ban még a válaszadók 84 százaléka nyilatkozott így. A potenciális befektetési céloországok növekvő számának tükrében ez akár egyfajta természetes jelenségnek is tekinthető, de ugyanakkor látható, hogy Magyarország veszített vonzerejéből. Különösen érvényes ez a termelő vállalatokra: közülük 38 százalék ma inkább másutt ruházna be.

Ha részletesebben vizsgáljuk azoknak a vállalatoknak a válaszait, amelyek ma már nem döntenének Magyarország mellett, ki lehet mutatni azokat a tényezőket, amelyek külö-

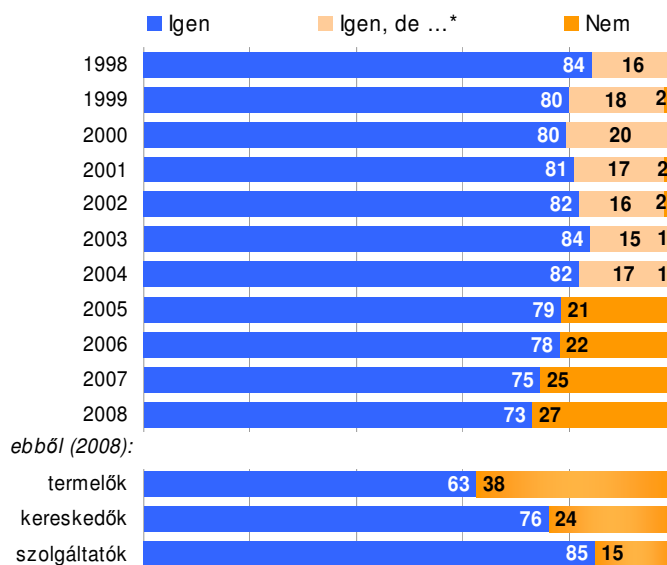
nösen mérvadóak a beruházási hajlandóság szempontjából.

Talán kevésbe meglepő, hogy azok a cégek, amelyek ma már nem Magyarországot választanák, mind a konjunkturális helyzet és a konjunktúra-kilátások megítélése tekintetében, mind a saját üzleti helyzet megítélésében érezhetően borúlátóbbak mint azok, akik ismét Magyarország mellett döntenének.

Figyelemre méltóak viszont az általános beruházási feltételek értékelésében mutatkozó különbségek. A legszembevetőbb (negatív) eltérések az adózás, a szakemberek rendelkezésre állása és a munkavállalók képzettsége terén mutatkoztak. Ezek a tényezők tehát különösen fontos tényezőknek tekinthetők, amelyek ma egy magyarországi befektetés mellett vagy ellen szólnak.

Ez is bizonyítja, hogy a vállalatok beruházási hajlandósága nemcsak a rövid távú makrogazdasági körülményektől függ, hanem sokkal inkább a vállalkozást meghatározó kerettől. Amennyiben bizonytalanság övezi ezeket a kereteket, akkor nemcsak új befektetések maradhatnak el, hanem a meglévő telephelyek jövőbeni fejlődése is veszélybe kerülhet.

20. Ismét Magyarországot választaná beruházásának helyszínéül?

* 2004-ig a következő választ is lehetett adni: „Igen, de csak alapvetően más módon.”

Elvárások a gazdaságpolitikával szemben

➔ 23

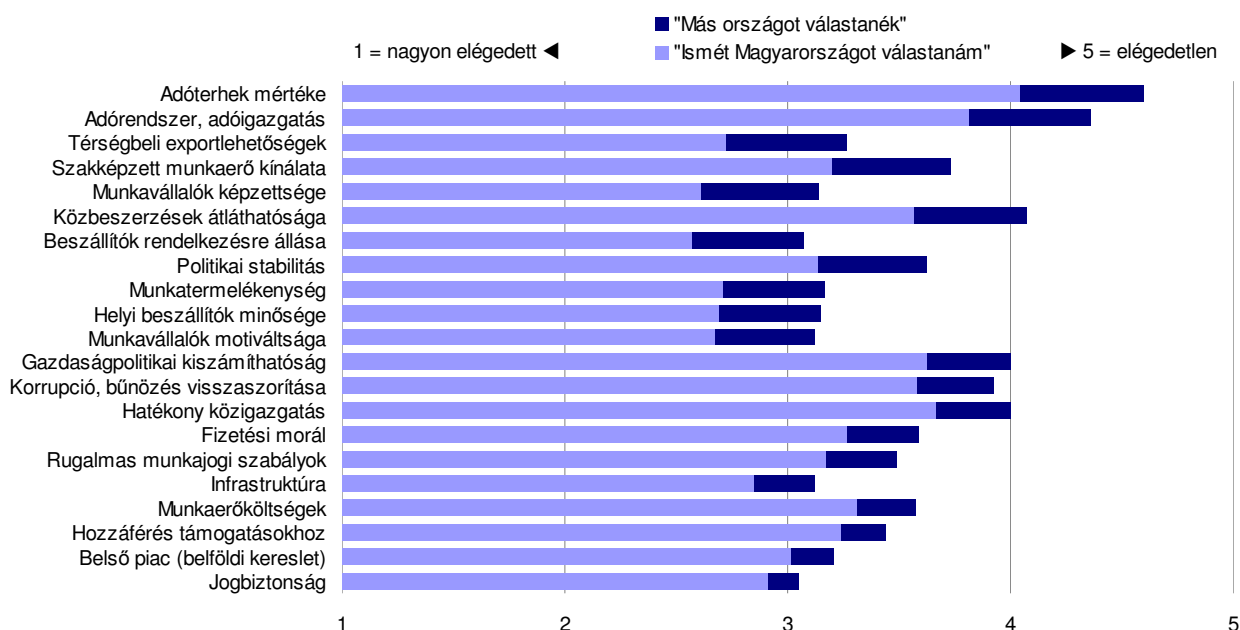
A kormány három legsürgetőbb feladatára vonatkozó szöveges válaszok megerősítik a korábbi szám-szerű értékelésben elhangzottakat. Az adórendszer átalakítását az összes válaszadó több mint fele követelte, ezen belül is főként a járuléktérhek csökkentését (31%) és a rendszer egyszerűsítését (15%). A tavalyi felméréshez képest nem változott a korrupció és a szürkegazdaság visszaszorítása iránti igény – ezt minden ötödik vállalat követelte, és ugyanannyian várják, hogy kiszámíthatóbb legyen a gazdaságpolitika, ill. hogy csökkenjen a bürokráciát, és hatékonyabb

legyen a közigazgatás. A politikai stabilitás az elmúlt években gyakorlatilag nem volt téma, az idén viszont már minden ötödik cég sürgetőnek nevezte ezt a kérdést.

Számos kritikai megjegyzés ellenére a vállalatok azért igenis elismerik a gazdaságpolitika erőfeszítéseit ill. sikereit. Így pl. a 2006. évi felmérésben még az államháztartás rendbetétele volt a leggyakrabban említett feladat (34%). A 2006/2007. évi kiigazító intézkedéseket követően, 2007 elején már csak a cégek 23%-a tekintette ezt kiemelt prioritásnak, idén pedig mindössze 12%.

18b. Mennyire elégedett a következő befektetési feltételekkel?

a 20. kérdésre adott válasz szerint: Ismét Magyarországot választaná beruházásának helyszínéül? (a két csoport válaszai közötti különbség szerint rendezve)

Függelék

Módszertani megjegyzések

1. A felmérésről

A Német- Magyar Ipari és Kereskedelmi Kamara (DUIHK) 1995. óta évente készít konjunktúra-felmérést, amely írásos kérdőíven alapul. A kérdőíveket anonim módon értékeljük.

2. Felmérési időszak

2008. február 5. - március 6.

3. Résztevők

Összesen 179 magyarországi, túlnyomó részben közepes méretű vállalat vett részt a felmérésben. A résztvevők döntő többsége német részesedésű vállalatok voltak, mintegy 10 százalékuk pedig más külföldi, elsősorban brit tulajdonban lévő cégek.

Mivel a vizsgált vállalatok a gazdaságban betöltött helyük és szerepük szerint nagymértékben homogén csoportot alkotnak, meglehetősen reprezentatívnak tekinthető a résztvevők száma.

A felmérés résztvevői

	2008	2007	2006
résztevő vállalatok száma	179	177	202
<i>ebből</i>			
<i>Termelők</i>	31.2%	39.2%	37.1%
<i>Kereskedők</i>	27.5%	26.6%	27.8%
<i>Szolgáltatók</i>	41.3%	34.2%	35.0%
Dolgozói létszám			
átlagosan (médián)	60	73	65
összesen	40 000	49 600	41 600

4. Az átlagértékek képzése

Más jelölés hiányában a megadott középérték a válaszok számtani átlagát jelenti.

Az adatok súlyozásától (pl. a cég mérete alapján) következetesen eltekintettünk.

5. Ágazatok szerinti eredmények

Az ágazati hovatartozásnál többes jelölés volt lehetséges. Ágazatok szerint bontott eredmények esetén következetesen az összes, az illető ágazatot megjelölő cég válaszait vettük figyelembe. Ezért az ágazati

eredmények összege ill. átlaga eltérhet az „összesen” értéktől.

6. Az adatok összehasonlíthatósága

Az előző évek adataival való összehasonlításnál figyelembe kell venni, hogy felmérés mintája évről-évre kisebb-nagyobb mértékben változhat. Az eddigi felmérések eredményeinek összevetéséből viszont kiderül, hogy nem fordultak elő számottevő statisztikai következetlenségek.

Részletes eredmények

Megjegyzés a 1-17. kérdéshez:

Százalékos értékek: részesedés az adott kérdésre megadott válaszokból

Szaldó: a pozitív és a negatív válaszok egyenlege, a kérdésre megadott válaszok %-ában

1. Hogyan ítéli meg Magyarország jelenlegi gazdasági helyzetét?

	jó	kielégítő	rossz	szaldó
2005	20.9%	64.3%	14.8%	6.1
2006	13.4%	67.7%	18.9%	-5.5
2007	5.1%	58.3%	36.6%	-31.4
2008	1.1%	41.8%	57.1%	-55.9
ebből:				
termelők	0.0%	54.2%	45.8%	-45.8
kereskedők	0.0%	27.5%	72.5%	-72.5
szolgáltatók	2.6%	39.0%	58.4%	-55.8

2. Hogyan értékeli a magyar gazdaság idei kilátásait az előző évhez képest?

	jobb	változatlan	rosszabb	szaldó
2005	24.3%	56.5%	19.1%	5.2
2006	19.1%	57.3%	23.6%	-4.5
2007	14.3%	36.0%	49.7%	-35.4
2008	18.8%	44.9%	36.4%	-17.6
ebből:				
termelők	15.3%	45.8%	39.0%	-23.7
kereskedők	19.6%	45.1%	35.3%	-15.7
szolgáltatók	23.7%	43.4%	32.9%	-9.2

3. Hogyan alakul ágazatának gazdasági helyzete az idén az előző évhez képest?

	jobb	változatlan	rosszabb	szaldó
2005	26.3%	52.6%	21.1%	5.3
2006	27.1%	47.7%	25.1%	2.0
2007	23.4%	46.3%	30.3%	-6.9
2008	22.2%	50.6%	27.3%	-5.1
ebből:				
termelők	29.3%	55.2%	15.5%	13.8
kereskedők	18.0%	44.0%	38.0%	-20.0
szolgáltatók	17.1%	52.6%	30.3%	-13.2

4. Hogyan ítéli meg vállalatának jelenlegi gazdasági helyzetét?

	jó	kielégítő	rossz	szaldó
2005	47.8%	45.2%	7.0%	40.9
2006	44.0%	45.0%	11.0%	33.0
2007	34.5%	55.7%	9.8%	24.7
2008	36.2%	52.0%	11.9%	24.3
ebből:				
termelők	50.8%	42.4%	6.8%	44.1
kereskedők	25.5%	64.7%	9.8%	15.7
szolgáltatók	32.5%	55.8%	11.7%	20.8

5. Hogyan alakul vállalata gazdasági helyzete az idén az előző évhez képest?

	jobb	változatlan	rosszabb	szaldó
2005	43.0%	47.4%	9.6%	33.3
2006	45.2%	43.2%	11.6%	33.7
2007	43.2%	36.9%	19.9%	23.3
2008	37.1%	49.7%	13.1%	24.0
ebből:				
termelők	43.1%	48.3%	8.6%	34.5
kereskedők	32.0%	52.0%	16.0%	16.0
szolgáltatók	41.3%	45.3%	13.3%	28.0

6. Hogyan változott vállalatának árbevétele 2007-ben az előző évhez képest?

	növekedett	változatlan	csökkent	szaldó
2005	65.2%	19.6%	15.2%	50.0
2006	60.7%	15.8%	23.5%	37.2
2007	66.1%	13.8%	20.1%	46.0
2008	70.3%	14.3%	15.4%	54.9
ebből:				
termelők	79.7%	10.2%	10.2%	69.5
kereskedők	62.0%	14.0%	24.0%	38.0
szolgáltatók	75.0%	13.2%	11.8%	63.2

7. Hogyan alakul vállalatának árbevétele az idén az előző évhez képest?

	növekszik	változatlan	csökken	szaldó
2005	61.5%	26.6%	11.9%	49.5
2006	68.6%	22.7%	8.8%	59.8
2007	61.4%	26.1%	12.5%	48.9
2008	62.3%	24.6%	13.1%	49.1
ebből:				
termelők	75.9%	15.5%	8.6%	67.2
kereskedők	52.0%	28.0%	20.0%	32.0
szolgáltatók	63.2%	27.6%	9.2%	53.9

8. Hogyan alakul alkalmazottjainak száma az idén az előző évhez képest?

	növekszik	változatlan	csökken	szaldó
2005	36.8%	49.1%	14.0%	22.8
2006	39.3%	43.3%	17.4%	21.9
2007	40.7%	44.1%	15.3%	25.4
2008	39.0%	48.0%	13.0%	26.0
ebből:				
termelők	45.8%	39.0%	15.3%	30.5
kereskedők	34.0%	50.0%	16.0%	18.0
szolgáltatók	33.3%	55.1%	11.5%	21.8

9. Hogyan változtak beruházási kiadásai 2007-ben az előző évhez képest?

	növekedett	változatlan	csökkent *	szaldó
2005	35.7%	41.1%	23.2%	12.5
2006	36.5%	36.5%	27.1%	9.4
2007	36.2%	37.3%	26.6%	9.6
2008	37.7%	44.6%	17.7%	20.0
ebből:				
termelők	51.7%	34.5%	13.8%	37.9
kereskedők	29.4%	49.0%	21.6%	7.8
szolgáltatók	31.6%	50.0%	18.4%	13.2

* 2005-2007: csökkent vagy nem hajtottunk végre beruházást

10. Hogyan alakulnak beruházási kiadásai az idén az előző évhez képest?

	növekszik	változatlan	csökken *	szaldó
2005	32.5%	43.9%	23.7%	8.8
2006	37.1%	37.1%	25.7%	11.4
2007	40.9%	27.8%	31.3%	9.7
2008	27.8%	47.7%	24.4%	3.4
ebből:				
termelők	27.6%	43.1%	29.3%	-1.7
kereskedők	16.0%	56.0%	28.0%	-12.0
szolgáltatók	28.6%	48.1%	23.4%	5.2

* 2005-2007: csökken vagy nem tervezünk beruházást

11. Hogyan változott vállalatának összköltsége 2007-ben az előző évhez képest?

	növekedett	változatlan	csökkent	szaldó
2005	72.3%	17.9%	9.8%	62.5
2006	65.1%	17.4%	17.4%	47.7
2007	76.9%	14.5%	8.7%	68.2
2008	83.9%	10.9%	5.2%	78.7
ebből:				
termelők	89.7%	6.9%	3.4%	86.2
kereskedők	77.6%	18.4%	4.1%	73.5
szolgáltatók	81.6%	10.5%	7.9%	73.7

12. Hogyan alakul vállalatának összköltsége az idén az előző évhez képest?

	növekszik	változatlan	csökken	szaldó
2005	71.2%	19.8%	9.0%	62.2
2006	65.8%	29.1%	5.1%	60.7
2007	78.4%	14.2%	7.4%	71.0
2008	76.5%	13.3%	10.2%	66.3
ebből:				
termelők	83.3%	9.3%	7.4%	75.9
kereskedők	74.5%	12.8%	12.8%	61.7
szolgáltatók	72.6%	16.4%	11.0%	61.6

13. Milyen ütemben nőnek vállalatának bérköltségei az idén az összköltséghez képest?

	gyorsabban	hasonlóan	lassabban	szaldó	változás üteme
2005	22.7%	51.8%	25.5%	-2.7	7.0%
2006	29.9%	40.1%	29.9%	0.0	6.0%
2007	36.9%	39.8%	23.3%	13.6	7.0%
2008	76.3%	19.1%	4.6%	71.7	7.0%
ebből:					
termelők	79.3%	15.5%	5.2%	74.1	7.0%
kereskedők	78.0%	14.0%	8.0%	70.0	7.0%
szolgáltatók	70.3%	25.7%	4.1%	66.2	8.0%

14. Hogyan változott vállalatának adózás előtti eredménye 2007-ben?

	növekedett	változatlan	csökkent	szaldó
2005	48.6%	20.6%	30.8%	17.8
2006	48.5%	16.3%	35.2%	13.3
2007	47.1%	25.9%	27.0%	20.1
2008	41.6%	20.8%	37.6%	4.0
ebből:				
termelők	45.6%	14.0%	40.4%	5.3
kereskedők	40.0%	28.0%	32.0%	8.0
szolgáltatók	42.1%	23.7%	34.2%	7.9

15. Hogyan alakul vállalatának adózás előtti eredménye az idén az előző évhez képest?

	növekszik	változatlan	csökken	szaldó
2005	49.5%	33.0%	17.4%	32.1
2006	46.3%	38.4%	15.3%	31.1
2007	45.0%	31.6%	23.4%	21.6
2008	42.2%	32.4%	25.4%	16.8
ebből:				
termelők	44.8%	25.9%	29.3%	15.5
kereskedők	36.0%	34.0%	30.0%	6.0
szolgáltatók	46.7%	37.3%	16.0%	30.7

16. Hogyan alakult vállalatának exportárbevétele 2007-ben az előző évhez képest?

	növekedett	változatlan	csökkent	szaldó
2008	42.2%	32.4%	25.4%	16.8
ebből:				
termelők	56.1%	31.6%	12.3%	43.9
kereskedők	43.8%	50.0%	6.3%	37.5
szolgáltatók	38.9%	57.4%	3.7%	35.2

17. Hogyan alakul vállalatának exportárbevétele az idén az előző évhez képest?

	növekszik	változatlan	csökken	szaldó
2008	39.4%	57.6%	3.0%	36.4
ebből:				
termelők	57.1%	39.3%	3.6%	53.6
kereskedők	35.5%	64.5%	0.0%	35.5
szolgáltatók	21.2%	76.9%	1.9%	19.2

18. Hogyan értékeli a következő befektetési tényezőket?

- a) Mennyire **fontosak** Önnek a felsorolt tényezők egy befektetési döntés meghozatalában?
b) Mennyire **elégedett** Ön a jelenlegi tényleges helyzettel?

	fontosság		elégedettség		
	1 = nagyon fontos 5 = nem fontos		1 = nagyon elégedett 5 = elégedetlen		
	2008	2008	2007	2006	2005
Gazdaságpolitikai környezet					
1 EU-tagság	1.89	2.52	2.58	2.72	
2 Hatékony közigazgatás	1.86	3.77	3.68	3.62	3.58
3 Adórendszer, adóigazgatás	1.58	3.96	3.73	3.52	3.63
4 Adóterhek mértéke	1.49	4.22	3.88	3.52	3.65
5 Hozzáférés állami és EU-támogatásokhoz	2.74	3.31	3.36	3.39	3.43
6 Infrastruktúra	1.96	2.93	2.83	3.11	3.03
7 Jogbiztonság	1.55	3.00	2.96	2.87	2.80
8 Közbeszerzések átláthatósága	2.47	3.73	3.61	3.66	3.48
9 Gazdaságpolitikai kiszámíthatóság	1.60	3.74	3.74	3.45	3.25
10 Kutatási és fejlesztési környezet	2.73	3.17	3.03	3.15	3.07
11 Politikai stabilitás	1.72	3.33	3.46	2.91	2.67
12 Korrupció és bűnözés elleni harc	1.82	3.72	3.73	3.55	3.60
Üzleti környezet					
13 Helyi beszállítók rendelkezésre állása	2.22	2.70	2.64	2.56	2.66
14 Helyi beszállítók minősége	1.90	2.81	2.74	2.72	2.82
15 Fizetési morál	1.55	3.37	3.13	3.25	3.26
16 Belső piac (belföldi kereslet)	1.83	3.08	2.92	2.81	2.77
17 Exportkereslet a térség harmadik piacain	2.76	2.87	3.01	3.05	2.81

(folyt.) 18. Hogyan értékeli a következő befektetési tényezőket?

	fontosság		elégedettség		
	1 = nagyon fontos 5 = nem fontos		1 = nagyon elégedett 5 = elégedetlen		
	2008	2008	2007	2006	2005
Munkaerőpiac					
18 Munkaerőköltségek	1.58	3.42	3.20	2.89	3.00
19 Munkavállalók termelékenység	1.52	2.82	2.71	2.88	2.88
20 Munkavállalók teljesítmény-motiváltsága	1.52	2.79	2.67	2.74	2.70
21 Munkajogi szabályok rugalmassága	1.95	3.24	3.13	3.22	3.24
22 Munkavállalók képzettsége	1.57	2.75	2.70	2.67	2.64
23 Képzettség - pályakezdők	2.05	3.16	3.06	2.98	2.97
24 Szakképzett munkaerő rendelkezésre állása	1.70	3.35	3.25	3.11	3.14
25 Betanított munkások rendelkezésre állása	2.87	2.91	2.94	2.66	2.85

19. Mennyire vonzóak a következő országok mint befektetési helyszín?

	Átlagos minősítés		Rang	
	1 = nagyon vonzó 6 = nem vonzó			
	2008	2008	2007	2006
Románia	2.29	1	5	11
Csehország	2.35	2	1	3
Szlovákia	2.36	3	3	2
Szlovénia	2.39	4	2	5
Lengyelország	2.46	5	6	7
Németország	2.65	6	7	12
Észtország	2.74	7	11	6
Horvátország	2.81	8	8	10
Lettország	2.89	9	9	8
Kína	2.92	10	10	1
Magyarország	2.95	11	4	4
Litvánia	2.96	12	12	9
Bulgária	3.12	13	14	13
Oroszország	3.16	14	13	14
Ukrajna	3.56	15	15	15
Macedónia	4.05	16	16	-
Szerbia	4.08	17	17	16
Montenegró	4.15	18	18	-
Bosznia-Hercegovina	4.50	19	19	-
Albánia	4.83	20	20	-

20. Ma ismét Magyarországot választaná befektetési helyszínnek?

	Igen	Nem
2005	78.6%	21.4%
2006	78.3%	21.7%
2007	74.8%	25.2%
2008	73.1%	26.9%
<i>ebből:</i>		
termelők	62.5%	37.5%
kereskedők	76.1%	23.9%
szolgáltatók	85.1%	14.9%

20a. Ha nem: Mely országot választaná?

(az említések részaránya az összes „nem” válaszban)

	2008	2007	2006
Románia	30%	22%	28%
Szlovákia	30%	26%	20%
Szlovénia	4%	9%	
Csehország	7%	7%	10%
Lengyelország	5%	7%	5%
Németország	5%	6%	5%
Ukrajna	5%	4%	3%
Kína	4%	6%	15%
Oroszország	4%		3%
Bulgária	2%	2%	10%
Egyéb	4%	13%	3%

21. Kíváncos-e az euró bevezetése Magyarországon?

	igen	Nem	nincs vélemény
2005	89.6%	2.6%	7.8%
2006	83.7%	10.2%	6.1%
2007	84.7%	8.2%	7.1%
2008	81.4%	14.5%	4.1%
<i>ebből:</i>			
termelők	75.9%	19.0%	5.2%
kereskedők	86.0%	10.0%	4.0%
szolgáltatók	79.7%	13.5%	6.8%

22. Melyik évben várható az euró tényleges bevezetése Magyarországon?

felmérés éve ►	2008	2007	2006	2005
a bevezetés várható éve (médián)	2014	2013	2011	2010
2010-ig	2.1%	9.1%	47.8%	83.0%
2011	1.4%	11.2%	7.5%	4.7%
2012	29.1%	29.4%	32.3%	11.3%
2013	17.7%	14.7%	6.2%	0.9%
2014	25.5%	12.6%	3.1%	0.0%
2015	19.1%	18.2%	2.5%	0.0%
2016 vagy később	5.0%	5.6%	0.6%	0.0%

23. Melyik a három legsürgetőbb feladat a magyar kormány számára?

	gyakoriság *		rang	
	2008	2008	2007	2006
az adórendszert átalakítani	58%	1	2	17
adót csökkenteni	31%			
egyszerűbbé, átláthatóbbá tenni az adórendszert	15%			
visszaszorítani a korrupciót és a szürkegazdaságot	22%	2	3	6
kiszámíthatóbbá tenni a gazdaságpolitikát	21%	3	1	4
a bürokráciát csökkenteni, hatékonyabbá tenni a köz-igazgatást	21%	4	5	2
politikai stabilitást biztosítani	19%	5	19	19
az életmunkát terhelő költségeket csökkenteni	16%	6	13	13
az oktatást és szakképzést javítani, támogatni	14%	8	6	7
a szociális rendszereket megreformálni	14%	7	8	3
a gazdasági növekedést élénkíteni	13%	9	20	20
az államháztartást rendbe tenni	12%	10	4	1

* az említések aránya az összes résztvevő számához képest